

25.07.2023

Stulecie przekładu. Tłumacze i ich twórczość w literaturze polskiej po 1918 roku

Instytucje: Uniwersytet Jagielloński (Instytucja kierująca)

Uczestnicy: Magdalena Wanda Heydel

Dziedziny: Literaturoznawstwo

Termin: 15.11.2021-14.11.2025

Celem projektu jest napisanie historii przekładu literackiego w Polsce po 1918 roku, czyli po odzyskaniu niepodległości. Ostatni wiek naprawdę nazwać można stuleciem przekładu: skala i zakres literatury tłumaczonej są w tym czasie ogromne, a kulturowa rola przekładu w rozwoju polskiej nowoczesności, w literaturze, ale i w szerszym kontekście kultury – potężna. Z pewnością zasługuje ona na opisanie i analizę, tymczasem, co dziwne, nikt dotąd nie podjął się tego zadania. Celem naszych badań jest wypełnienie tej luki w panoramie polskiej kultury nowoczesnej.

Tłumacze to nierozpoznani autorzy literatury polskiej, a znaczenie ich pracy przekracza zadanie przybliżania czytelnikom obcego pisarstwa; tłumacze odgrywają istotną rolę w kształtowaniu dynamiki produkcji literackiej w Polsce, wpływają na style i sposoby pisania, wprowadzają literackie mody, a czasami wręcz całkowicie przekształcają scenę literacką. Przyczyniają się również do włączenia literatury polskiej w literaturę światową.

Punktem wyjścia dla naszych badań będą biografie tłumaczy literatury pracujących w Polsce przez ostatnich sto lat. Ich rekonstrukcja, nierzadko bardzo trudna z powodu braku dokumentów, oparta będzie na poszukiwaniach archiwalnych i bibliotecznych. Badania w archiwach z pewnością pozwolą odkryć wiele fascynujących, nieznanych materiałów. Badając dzieło tłumaczy, a więc przekłady dzieł obcych, ale też ich własne utwory (zwłaszcza w przypadku tłumaczy-pisarzy), eseje, komentarze, krytykę literacką, papiery prywatne, listy oraz inne materiały archiwalne, chcemy zrekonstruować nieopisaną warstwę kultury literackiej XX i początku XXI wieku, szczególną uwagę kierując na jej różnorodne związki z oryginalną twórczością w języku polskim. Zamierzamy także przeanalizować sieć połączeń i kontaktów w kulturowych i literackich środowiskach, w których pracowali tłumacze, konstelacje instytucji z którymi współpracowali, jak również ich poza-przekładową działalność zawodową.

Książka, która powstanie w rezultacie badań, wypełni lukę w opisie historii kultury polskiej ostatniego wieku, zintegruje literaturę tłumaczoną z głównym nurtem pisarstwa polskiego i wprowadzi na scenę literacką nowych aktorów. W ten sposób nasze badania przyniosą zmianę w postrzeganiu historii polskiej literatury i kultury ostatniego stulecia. Książka będzie ustrukturyzowana chronologicznie, a jej punktami węzłowymi staną się sylwetki tłumaczy. Interpretacja ich twórczości, wraz z różnymi aspektami profesjonalnej działalności tłumaczy, ich społecznym i instytucjonalnym usytuowaniem, ideologicznymi i politycznymi przynależnościami, pozwoli stworzyć dynamiczną, wielowymiarową mapę przekładu literackiego i literatury tłumaczonej w Polsce po roku 1918.

Historia przekładu to w ostatnich latach prężnie rozwijająca się gałąź międzynarodowego przekładoznawstwa. Niektóre z podjętych w jej ramach projektów przyniosły spektakularne rezultaty, jak na przykład pięciotomowa edycja *The Oxford History of Literary Translation in English* opracowana zbiorowo pod redakcją Petera France'a i Stuarta Gillespie (2005-2013). Książki poświęcone historii przekładu ukazały się m.in. w Niemczech, Francji czy Hiszpanii. Stanowią one bogate źródła wiedzy i tworzą platformę dla dyskusji o wzajemnych powiązaniach między literaturami, jak również o procesach rozwojowych wewnątrz każdej z nich. Najwyższy czas, by literatura Polska została opisana w tym kontekście i mogła zostać włączona w międzynarodową dyskusję na temat roli, jaką przekład literatury pełni w tworzeniu naszej cywilizacji.

(źródło informacji: [500867-pl.pdf \(ncn.gov.pl\)](https://projekty.ncn.gov.pl/pdf/500867-pl.pdf))

2020/39/B/HS2/01715

Dofinansowanie: Narodowe Centrum Nauki, Konkurs: OPUS 20

Linki:

- https://projekty.ncn.gov.pl/index.php?projekt_id=500867

Słowa kluczowe: przekład, historia literatury, translatologia, historia przekładu, tłumacz, przekładoznawstwo